

IRCSIK (KLEIN?) VILMOS

Az inkei őszirózsa

A kis homokfutó meredek kaptató tetejére ért, ahonnan jól belátni az egész vidéket. Hosszan végigjáratta tekintetét a dimbes-dombos tájon, a zöld erdőkön, réteken, a csíkosan mintázott szőlőkön, a szántóföldek barna téglalapjain. Ismerkedett velük. Minden kis részlet az odahagyott Mezősége és Gernyeszegre emlékeztette. A szülőföldjére, a szülőfalujára. Onnan a sors sodorta el, ide a véletlen hozta...

A harminc éves találkozásukon valaki futólag említett egy éppen neki való birtokot, amit aztán kíváncsiságból megnézett, megszeretett, és az idén tavasszal kibérelte. Nem is annyira a gazdálkodás miatt, hanem hogy valahol ismét otthon érezhesse magát. Legalább egy pár napra, egy pár hétre. Vagy akár egy egész nyárra, mint az idei, amit majdnem végig itt töltött, de igazi otthonra mégsem talált benne. Hogyan is találhatott volna, amikor a halottai nem itt nyugszanak, az élőket nem ismeri, akiket pedig egyedül megismert, azokat sokkal inkább kerülni igyekszik.

Amikor július közepén egymaga beköltözött az intézői házba, hamarosan meghívást kapott a szomszédos boronkai kastélyból Széchényi Páltól és feleségétől, az őzike lábú grófnőtől, ahogy errefelé hívják. Azóta két hónap telt el, és ezalatt egyszer sem járt náluk. Igaz, az illendőség szabályai szerint viszonzásul neki kellett volna meghívnia őket, de hát az új nyári lakhelyén akkora még a fejtelenség, hogy az szóba se jöhetett. Pedig Minci kecses alakja, légies alkata folyton ott lebeg a szeme előtt. Második hónapja nem tud szabadulni szóke hajától, kék szemétől, önzetlen megértésétől, okos hallgatásától, amivel azon a röpké napon annyira elbűvölte. Ez az okos hallgatás, jobban mondva ez az okos meghallgatás különösen hiányzik az életéből, ahol mindig és mindenütt csak okoskodó kioktatásba és akadémikus el-lenállásba ütközött. Még a tulajdon felesége részéről is. Ha kíméletlen politikai csatározásai közben elcsüggedt, gyakran a híres mondás visszajára fordításával biztatta magát, miszerint a politika a háború folytatása más eszközökkel. Akárcsak a házasságuk, amely egyre inkább a vonzalmuk folytatása lett más eszközökkel. Vajon ennek is igaz-e a fordítottja? Vajon más eszközökkel egy másik vonzalom lehetne-e folytatása ennek a házasságnak? Ezen rágódva rostokol itt egész nyáron, boldogtalan semmittevésben és ábrándozásban, miközben azzal áltatja magát, hogy a birtok beindítása nem menne nélküle. Hát persze, jó kifogás sose rossz... A lelke mélyén bizonytalanul kavargó érzéseket még jobban felkorbácsolta a tegnap kapott meghívó a Mária névnapra... A vadászat közben végig ez csengett csalogatóan a fülében. Ez a meghívó. Mint tavasszal az ősuta hangját utánzó vadászsíp, aminek a legtapasztaltabb bak sem tud ellenállni.

De most nem tavasz van, hanem ősz. És neki, lassan ötven felé, nemcsak a naptárban... Még szerencse, hogy hamarosan magától fejeződik be az utazás haloga-

tásával űzött kiseded játék. A jövő héten okvetlenül indul vissza Pestre. Nincs pardon. Egy ország nem azért tartja a miniszterelnökét, hogy az mindenféle mondva csinált ürüggyel valahol az isten háta mögött epekedjen. Vége a vakációnak, vagy ha úgy tetszik, finita la commedia, még ha el se kezdődött. Hogy a névnapi meghívással mi lesz, azt nem tudja. Menne is, meg nem is, de akkor valami ajándék is kellene.... nem állíthat be csak úgy, pusztá kézzel. Vagy ez is csak kifogás? Egyáltalán, mit lehetne ajándékozni egy olyan nőnek, akinek az önzetlen megértés és az okos hallgatás a legfőbb erénye? Ha ráadásul még hűséges is, akkor úgylis hiú ábrándokat kerget. Erről persze nem tud semmit, de az idő múlásával egy majdnem negyven évvel idősebb férj bizonyára éppen olyan unalmassá válhat, mint egy írói ambíciókkal megvert feleség...

A bakon ülő legény a kaptatón lefelé megeresztette a gyepelót, a két pej meglóduzott, mire az intéző hátulról odaszólt neki:

– Ne bomolj, már, hé!

Hamarosan beértek a faluba. Ha jól belegondol, még nem is látta igazából ezt az Inkét. Megérintette a legény hátát, mire az lépésbe fogta a lovakat. Az egymás mellett sűrűn sorakozó házak alacsony ablakokkal néztek az utcára, néhol az udvar mélyén emberi alakok sűrögtek-forgtak. A legtöbb helyen szeptemberi virágok virítottak az udvaron, vagy az előkertben, ünnepi hangulatot varázsolván a szomorú, szürke sivárságba. Az egyik portánál hirtelen felkapta a fejét. A ház szegényesebbnek, elhanyagoltabbnak látszott a többinél, talán ezért is tűnt fel rögtön a rozoga léckerítés mögött pompázó virág, ami ráadásul egy ütött-kopott, ormóttan vasfazékban díszelgett, mint a kacsasólyban felnevelkedett hattyú. Őszirózsa volt, egy egész élő csokorra való, gömb alakú, bordó, lila, piros, fehér őszirózsa. A gömbökön csillagok sziporkáztak. Ez igazán megtenné ajándéknak, ha úgy döntene, ez a keccses nyakú, gyönyörű hattyúmadár.

– Álljunk meg! – szólt gyors elhatározással a legényre. – Kérdezze meg, mennyiért adnák el ezt a virágot!

A legény fűgén leugrott, és bement az udvarra, ahol három fiú szaladgált. A két tíz év körüli ügyet sem vetett rá, a náluk valamivel nagyobb bekiáltott az anyjának, hogy idegenek jöttek. Kisvártatva kijött az asszony egy gyerekkel a karján.

– Mennyiért adná el azt a virágot? – kérdezte a legény.

Az asszony először nem értette.

– Miféle virágot?

– Hát azt ott, abban a rozsdás fazékban. Szóval mennyit kér érte?

– Hogyhogy mennyit?

– Mennyi pénzt.

– Pénzt a virágért?

– De nehezen akarja megérteni. Az urával talán könnyebben megalkudnék, Nincs idehaza?

– Nem is lesz. Odamaradt a háborúban.

A legény a karon ülő gyerekekre nézett. Alighanem kislány lehetett, de nem kérdezte meg. Az asszony is csak hallgatott, majd hosszú csend után a legény szólalt meg újra. Neki sürgősebb volt.

– Nahát, mit kér érte?

– Mit lehet kérni egy virágért? Az ilyennek nincs ára. Minálunk a kenyérért is csak lábon, a szalonnáért meg disznó korában kérnek pénzt.

– Bethlen István lenne a vevő, a miniszterelnök.

– Akkor sem eladó.

– Ez az utolsó szava?

– Ez – mondta az asszony, és bement a házba.

A legény pedig vissza a kocsihoz.

– Nem adja semmi pénzért, gróf úr – szabadkozott a rosszul végzett munka büntudatával.

– Akkor ígérjen neki bármit, vagy ajánljon neki valami cserét. A legszívesebben magam mennék be, de nem hiszem, hogy az helyes volna – nézett az intézőre.

– Nem bizony. Egy vacak virágra alkudozni, az nem a kegyelmes úr dolga.

A legény hívására az asszony másodszer is kijött, de most már a gyerek nélkül.

– Ha nincs ára, kérjen érte valami mást, aminek hasznát veheti. A gróf úr akármit megad cserébe.

– Cserébe?

– Igen, cserébe.

– Hát egy jól tejelő tehén elkelne. Egy jól tejelő borjas tehén, ennek a sok éhes száznak.

– Egy borjas tehén? Ezért a kóróért?

– Nem azt mondta, hogy akármit?

Röstelkedve számolt be a félsikerről, közben belül most már háborgott magában, mint a tenger. Minek bízna rá ilyesmit? Ő a lovak hajtásához ért, a gyeplőhöz meg az ostorhoz, ami a végén még az ő hátán csattan. Mintha bizony tehetne róla. A két kisebb gyerek odajött a kerítéshez, és a lécek közein keresztül bámulta a lovakat, a kocsit, a furcsa idegeneket. A legnagyobb úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

– Egy jól tejelő, borjas tehén? – kelt ki magából az intéző. – Ha az ember ezeknek megmutatja a kisujját, rögtön az egész keze kell nekik. Mi legyen, gróf úr? Nincs tehenünk, se borjas, se jól tejelő.

– Adja oda neki az árát! Menjen, és intézze el! Maga az intéző.

Az intéző fanyarul elmosolyodott, aztán minden teketória nélkül egyenesen az ajtó felé vette az útját. Néhány perc múlva diadalittasan csörtetett vissza.

– Beadta a derekát, gróf úr. Nem könnyen, de beadta. Megvan az üzlet. Azt nem mondom, hogy jó üzlet, mert én ezért az őszirózsáért, vagy mi a szösz, már engedelmet, de egy vasat se adnék.

– Intéző létére tudhatná, hogy egy dolog nem annyit ér, amennyit kérnek, hanem amennyit adnak érte. Márpedig én ennyit adtam, pontum.

– A gróf úr, akarom mondani a miniszterelnök úr biztos jobban tudja... – azzal ráparancsolt a legényre, hogy rakja fel maga mellé a vasfazekat, van ott elég hely, de bánjon ám vele óvatosan, mint a hímes tojással. Úgy is lett.

Már éppen indultak volna, amikor az asszony újra a karján kijött a kerítésen át bámészkodó gyerekekhez.

– Aztán kint tessék ám tartani a szabad ég alatt és a fazékból sem szabad ki-venni. Akkor egészen az első fagyokig virágozni fog – kiáltotta oda nekik, miközben jól megnézte magának azt az embert, akiről még soha nem hallott, és aki ennyi pénzt költ egy bokor virágra.

Eredetileg úgy tervezte, hogy levágatja az őszirózsákat, fél tucat volt belőlük a vasfazékban, megszámolta, Marcaliban csokorba kötteti, díszes papírba csomagoltatja, és úgy küldi el őket. De az asszony utánuk kiáltott szavai nem hagyták nyugodni. Szóval a szabad ég alatt, a fazékban eltartanak az első fagyokig? Az mégiscsak többet ér, mint hat szál halott virág, amit három nap után ki kell dobni.

Másnap későn és nehéz álomból ébredt. Azt álmodta, hogy vadul verekszik valakivel, és amikor felriadt, még mindig dühösen verte ökölbe szorított jobb kezével az ágyat. Ha ez így megy tovább, elmehet ahhoz a felkapott bécsi professzorhoz, aki újabban úgy gyógyítja a lelki betegeket, és fejt meg álmukat, hogy elmondhatja velük a legrejtettebb titkaikat. Attól talán azt is megtudná, kit vert olyan vadul álmában. Persze, az egészséges embernek nincs szüksége professzorra, az egészséges ember annak mondja el legrejtettebb titkát, akit illet. Igen, annak, akit illet...

Rögtön hívatta a legényt, és meghagyta neki, hogy azonnal vigye el a virágot a boronkai kastélyba. Az gyanakodva megkérdezte:

– Abban a micsodában tetszik gondolni?

– Igen, úgy ahogy van, abban a micsodában. És személyesen a grófnőnek adja át, azzal, hogy kint kell tartani a szabadban, és nem szabad átültetni. Akkor kitart az első fagyokig.

A legény jó arcot vágva dúlt-fült mérgében. Nem elég, hogy tegnap valami szatócs módjára kellett alkudoznia, most meg amolyan küldd ide-küldd oda fullajtárt csinálnak belőle, amolyan szerelmi postást. Mert annyi biztos, hogy az van a dolog mögött. Csak akkor békélt meg, amikor a vasfazék meg az üzenet átadása után az őzike lábú grófnő busás borraivalót nyomott a markába. Attól rögtön más színben kezdte látni a világot meg azt a sok hercehurcát, amit ki kell bírnia egy ilyen minde-nesnek, mert hát mi tagadás, annak vették fel ide a birtokra, mindenesnek.

A névnap meghívó délután öt órára szólt. A parádés kocsissá vedlett minde-nes ezúttal a hintó elé fogta a két pejt. Az út hossza és a rendelkezésére álló menetidő hányadosa által diktált tempóban a kapott utasítás szerint pontban ötkor hajtott be a boronkai kastély kapuján. Sem óra nem kellett neki hozzá, sem sebességmérő. Hi-ába, mégiscsak ehhez értett a legjobban az összes tisztsége közül.

A szalonban a házigazda fogadta, aki a saját szavaival élve végigvizitált minden érkezőt. Már nemigen volt hová öregednie, ennek ellenére a találkozásuk óta eltelt két hónapban mintha mégis éveket fogott volna rajta az idő, és egész hihető-

en hangzott, amikor feladata végeztével gyengélkedésére hivatkozva visszavonult. Ekkor lépett színre az ünnepe, mint egy jól kigondolt melodrámban. Egyenesen odajött hozzá, a karját nyújtotta, majd a vendégsereggel a nyomukban elindultak az ünnepi vacsorára. Noha a környékről minden előkelőség megjelent, túl sokan azért így sem voltak. Ám aki kettesben szeretne lenni valakivel, annak még egyetlen egy fölösleges ember is kibírhatatlan tömegnek tűnik. Amikor beléptek a szalonból nyíló nagy terembe, ahol a vacsorát tálalták, földbe gyökerezett a lába. A fényűzően terített hosszú asztal kellős közepén, a fehér porcelán tányérok, az ezüst kések, villák, kanalak, a mesterien csiszolt üvegpoharak között, a drága damaszt terítőn ott állt az ütött-kopott vasfazék a hat őszirózsával.

A hátuk mögül egyre hangosabb zsvivaj hallatszott. A vendégeket is alaposan meglephette a különös látvány, amit nem tudtak mire vélni, így aztán egymás szavába vágva élénken találgatták a lehetséges okokat. Ez most kapóra jött neki, sőt megkönnyítette a dolgát. Ebben a hangzavarban otthon érezte magát, ez volt a lételeme, ebben mindig megtalálta a szükséges szavakat. Mire kettőjük helyére, az asztal túlsó végére, az asztalfőhöz értek, mindent elmondott, ami a szívét nyomta. Még a hangját sem kellett visszafognia, és sietnie sem kellett.

– Bocsásson meg, de nem találtam más módot, hogy kimutathassam az érzéseimet. Csak néhány kilométerre lakunk egymástól, mégis mintha egy végtelen óceán választott volna el bennünket egész nyáron.

Minci alig észrevehetően közelebb simult hozzá, és csak akkor válaszolt, amikor a helyükre értek.

– Olyan egyedül vagyok itt, és úgy örültem a jöttének, hogy végre akadt valaki, akit érdemes meghallgatni. Miért hagyott olyan sokáig magamra? Holnap majd a kertbe vitetem – mutatott a virágra, miközben mindenki elhelyezkedett, és a zsvivaj csitulni kezdett. – A szabad ég alá, hogy kitartson legalább az első fagyokig. Vagy talán még annál is tovább.

A kocka el volt vetve. Hétfőn visszautazott Pestre. Másnap pedig Minci is követte. Amikor november elején hazajött, a kerti teraszon még vígan virágzott az ütött-kopott vasfazékban az őszirózsa.